

Het geheim van natuurfotografen

KEES DE HEER KIJKT NAAR **WATERSALAMNDERS** BEELD KEES DE HEER

'Een goede natuurfotograaf zit nooit verlegen om een onderwerp.' Dat is het motto waarmee Bart Siebelink en Edo van Uchelen iedere eigenaar van een digitale spiegelreflexcamera op pad sturen. In het *Handboek natuurfotografie* beschrijven ze alle mogelijkheden en actuele ontwikkelingen in deze tak van buitensport.

De pioniers in de natuurfotografie specialiseerden zich op het portretteren van wilde dieren in ongerepte streken. Zij zaten dagenlang in een schuilhutje, soms onder barre weersomstandigheden, om met dure apparatuur foto's te maken op plekken die voor anderen onbereikbaar waren.

Maar nu is de spiegelreflexcamera voor 400.000 landgenoten betaalbaar geworden. Zij kunnen tegen betrekkelijk lage kosten enorme aantallen foto's maken. De digitale revolutie in de fotografie zorgt ervoor dat hobbyisten vrij snel leren en steeds mooiere platen maken. De onderwerpskeuze verbreedt zich van wilde dieren in ongerepte streken tot alles wat we in onze achtertuin kunnen tegenkomen, van grillige boomstammen tot paddenstoelen, van dauwdruppels tot herfstbladeren en van vlinders tot kikkers.

De groei van het leger natuurfotografen leidt meteen tot ethische discussies. Hoe voorkomen we dat deze hobby schadelijk wordt voor zeldzame soorten en kwetsbare natuurgebieden? Het algemene uitgangspunt is dat je de natuur niet mag verstoren. Maar wat is precies verstoren? Mag je dieren vangen om ze te kunnen portretteren? Hoe krijg je bijvoorbeeld een watersalamander fraai op de foto als dit dier zich zelden of nooit openlijk vertoont?

aquarium

aquarium

De kleine watersalamander meet circa tien centimeter. De term watersalamander doet anders vermoeden, maar dit dier bivakkeert het grootste deel van zijn leven op het land. Alleen tijdens het voortplantingsseizoen is hij in het water te vinden, vanaf half maart tot eind juni. Tijdens de landfase heeft hij een dikke, leerachtige huid, tijdens de waterfase heeft hij juist een dun, glad velletje zodat hij ook door de huid heen kan ademen, niet alleen via de longen.

De mannetjes van de kleine watersalamander hebben een oranje lengtestreep op hun buik en donkere vlekken op hun lichaam. Tijdens de voortplantingsperiode zijn de kleuren feller dan in de rest van het jaar en hij krijgt eveneens een hoge kam op zijn rug en een brede zoom aan zijn staart.

Het is niet eenvoudig om deze salamander te portretteren. Onderwaterfotografie, met een waterdicht huls om je camera, is een lastige tak van sport en de schuwe amfibieën plegen op het land evenmin te poseren. Het ligt voor de hand om ze met een schepnet te vangen en dan tijdelijk in een klein aquarium te zetten. Tijdens de presentatie van het boek *Handboek natuurfotografie* hadden de organisatoren gezorgd voor een glazen bak met vier salamanders, dus alle aanwezigen met een camera konden hun hart ophalen.

Want zelf kun je dit niet doen, tenminste niet zonder vergunning. Alle salamanders zijn beschermd, dat wil zeggen dat je ze niet mag vangen of vervoeren. Als je toch amfibieën of reptielen wilt vangen, dan moet je via de provincie een speciale ontheffing aanvragen.

Het is geen wonder dat veel dierporetten zijn gemaakt in dierentuinen of wildparken, waar je als fotograaf een grote kans hebt dat je het gewenste dier lang genoeg in de buurt van je lens krijgt. Foto's van uilen en roofvogels worden vaak gefabriceerd tijdens de show van een valkenier. In het wild geportretteerde vogels en zoogdieren zijn vrijwel altijd naar de fotograaf gelokt, met water, voedsel of geluiden van soortgenoten.

Veel fotografen doen een beetje geheimzinnig over hun locaties en methoden. Bart Siebelink en Edo van Uchelen pleiten echter voor een codering, waarmee natuurfotografen precies aangeven hoe ze hun platen hebben gemaakt. In de eerste categorie 'ongerept' is er op geen enkele manier geïnterveneerd of gemanipuleerd door de fotograaf. In de tweede categorie 'natuurlijk' is er wel een ingreep verricht die de foto mogelijk maakt. De wilde dieren zijn gelokt, met voedsel, water, geur of geluid. Planten zijn verwijderd, verplaatst of omgebogen. Er is een schuiltent geplaatst of de achtergrond is kunstmatig.

De derde categorie is: 'wild, maar onder controle'. Het onderwerp is wild, maar is tijdelijk beperkt in zijn bewegingsvrijheid. Het gaat om het vangen en neerzetten van insecten, amfibieën en reptielen in emmers, bakken, aquaria of terraria. Het gaat om het plukken van bloemen of het verzamelen van planten om ze elders te fotograferen. Hierbij hoort ook het fotograferen van dieren tijdens een onderzoek, bijvoorbeeld bij het ringen van vogels.

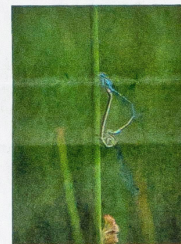
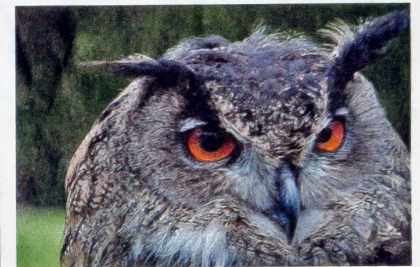
Bij de vierde categorie ('gevangenschap') is het onderwerp permanent beperkt in bewegingsvrijheid. De opname is gemaakt van dieren in gevangenschap die op gezette tijden door mensen worden gevoerd en verzorgd. Bij de vijfde categorie ('montage') is de foto zodanig nabewerkt of in elkaar gezet, dat er

Het mannetje van de kleine watersalamander is te herkennen aan zijn oranje buikstreep. Categorie drie: wild, tijdelijk in een aquarium.

De oehoe van een valkenier. Deze foto hoort in categorie vier: dier in gevangenschap.

De foto van parende waterjuffers valt in categorie twee: natuurlijk. Tijdens het maken van de foto zijn plantenstengels opzij gebogen en enkele oeverplanten vertrapt.

Tijdens de voortplantingsperiode heeft de kleine watersalamander een hoge kam op zijn rug en een brede zoom aan zijn staart. Categorie drie: wild, maar onder controle.

een beeld ontstaat dat er niet werkelijk was en dat er ook niet had kunnen zijn.

imago

Bart Siebelink en Edo van Uchelen hebben hun codering gebaseerd op een code van de beroemde Duitse natuurfotograaf Fritz Pölkig. Zij hebben geen overwegende, ethische bezwaren tegen de hierboven genoemde methoden, maar ze vinden dat fotograferen en tijdschriftredacties meer openheid en transparantie moeten geven. Nu kleefst aan veel natuurfoto's het imago dat het gaat om wilde dieren die in een ongerepte omgeving zijn betrappt. De werkelijkheid is minder romantisch. De meeste platen zijn geësceneerd en de ingreep is doorgaans wel wat ingrijpend dan het weglukken van grassprietjes die het zicht op een orchidee belemmeren.

Sommige fotografen zetten gevangen vinders en libellen even in de koude kast, zodat ze daarna voldoende tijd hebben om hun fotomodellen op een uitgekield plekje te vereeuwigen. Insecten zijn nu eenmaal koudbloedig en het duurt een tijdje voordat ze weer zijn opgewarmd en wegvliegen. Het alternatief is dat je 's ochtends vroeg op pad gaat, als de dieren zich na een koude nacht in de zon zitten op te warmen. Maar deze tactiek kost natuurlijk veel meer tijd en scheelt de nodige nachtrust.

Het officiële uitgangspunt bij natuurfotografie is dat je de natuur niet mag verstoren. Maar de praktijk van alle dag is dat natuurfotografen wel degelijk hun fotomodellen dwarszitten, al dan niet tijdelijk. Dat is jammer als er een goed alternatief

is. Daarom zouden foto's openhartig moeten zijn over hun platen. Voor de desbetreffende vlinders en libellen levert een korte afkoelingsperiode in de koelkast geen permanente schade op, maar de methode is niet zo elegant. Waarschijnlijk worden 'onnatuurlijke' foto's van tijdelijk onderkoelde insecten toch minder gewaardeerd als de kijkers zouden weten hoe ze zijn gemaakt.

Handboek
Natuurfotografie

In opdracht van het Centrum voor Natuurfotografie maakten de biologen Bart Siebelink en Edo van Uchelen een 'Handboek Natuurfotografie'. Zij beschrijven de complete uitrusting van een natuurfotograaf, inclusief schuultentes en camouflagedekleding. Zij geven minicursussen over 'compositie' en 'artistieke visie', gevolgd door allerlei tips over het lokken en besluiten van dieren.

Fotograferen vanuit de auto,
draadloos flitsen, cameravallen,
archiveren en beeldbewerking,
alles komt aan bod.

► centrumvoornatuurfotografie.nl

Handboek Natuurfotografie

AUTEURS: BART SIEBELINK
UCHELEN. KNNV UITGEVER
256 P. PRIJS €29,95.
ISBN: 978 90 5011 366 3.

